

Бойченко С., Залойло В., Гончарук А.
Національний університет фізичного виховання і спорту України

СПЕЦИФІЧНІ КРИТЕРІЇ СПРИТНОСТІ ФУТБОЛІСТІВ РІЗНОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ

В статті показано, що при наявності загальних критеріїв, в спеціальній літературі кількісні та якісні характеристики розбіжностей спритності футболістів різної кваліфікації представлені недостатньо. Це не дозволяє оцінити специфічні властивості спритності з урахуванням кваліфікації футболістів, але і сформувати спеціалізовану спрямованість спеціальної фізичної підготовки футболістів високої і низької кваліфікації. Показано, що у відносно простих і звичних завданнях міжіндивідуальна варіативність результатів невелика. Найбільша міжіндивідуальна варіативність показана в тестах на між м'язові диференціровки і часові характеристики помилок, які мають місце під час виконання складних за координацією рухів, а також ударів по воротах.

Ключові слова: спритність, футболісти різної кваліфікації, фізична підготовка, футбол

Бойченко Сергей, Залойло Владимир, Гончарук Андрей. Специфические критерии ловкости футболистов разной квалификации. В статье показано, что при наличии общих критериев, в специальной литературе количественные и качественные характеристики различий ловкости футболистов высокой и низкой квалификации представлены недостаточно. Это не позволяет оценить специфические свойства ловкости с учетом квалификации футболистов и сформировать специализированную направленность специальной физической подготовки футболистов с учетом квалификации спортсменов. Показано, что в относительно простых и привычных тестах индивидуальная вариативность результатов невелика. Самая высокая индивидуальная вариативность показана в тестах на межмышечные дифференцировки и временные характеристики ошибок, которые имели место во время выполнения сложных по координации движений, а также ударов по воротам.

Ключевые слова: Ловкость, футболисты различной квалификации, физическая подготовка, футбол

Boychenko, Zalaylo Vladimir, Andriy Goncharuk. Specific criteria agility for football players different qualifications **Sergey.** The results showed that individual difference characteristics agility when performing simple tasks familiar is low, with increasing difficulty playing or training tasks, it increases; when performing tasks requiring maximum dexterity of display or performing a task that for the first time, detected a significant discrepancy between the results shown examinees players; especially expressed this pattern manifests itself in carrying out tests to determine the muscle differentiation, as well as in the test "precision strikes on goal. The players who are better prepared to have a tangible advantage in carrying out tests to determine the skill, specific to football; when performing tasks that require maximum effort associated with the expression of general skill, high sports qualification is not crucial. Used in this study evaluation criteria of skill, in our opinion, should be considered sufficiently informative. Thus, as a result of the research we can say that agility and flexibility are important part of training players which depend on the implementation flush technology.

These data provide a basis for improvement of special physical preparation of players. For this direction is necessary to evaluate standard value components and provide agility and flexibility, whose development is a priority for improving technical actions according to the requirements of modern football.

Thus, can say, that presence of common criteria in the literature, quantitative and qualitative characteristics of the players skill differences of high and low-skilled underrepresented. It is not possible to estimate the specific properties of agility with regard to the qualifications and players form the specialized orientation of special physical preparation of the players with regard to the qualifications of athletes. It is shown that in a relatively simple and conventional test results of individual variation is small. The highest individual variability is shown in tests on intermuscular differentiation and temporal characteristics of the errors that occurred during the execution of the complex on the coordination of movements, as well as shots on goal.

Keywords: agility, players of different skills, physical fitness, soccer.

Актуальність. Постановка проблеми. В даний час добре відомо, що шляхи підвищення ефективності спортивного тренування можуть бути реалізовані на основі детального вивчення структури змагальної діяльності та факторів її вдосконалення.

Реалізація такого підходу має високу актуальність для футболу, де відзначена найбільш складна структура змагальної діяльності, і як наслідок складна багатофакторна структура спеціальної підготовленості.

В цьому напрямку представлені роботи пов'язані в першу чергу з підвищенням ефективності техніко-тактичної підготовки, як інтегральні характеристики тренувального процесу футболістів [1]. При цьому основні акценти зроблено на формування оптимальної структури спеціальної фізичної підготовки. Разом з тим, багато авторів звертають увагу на підвищення ролі факторів технічної підготовки і підготовленості, реалізації цих компонентів в процесі підвищення техніко-тактичної майстерності футболістів. При загальній констатації проблеми інтеграції технічної підготовки в систему тренувального процесу, спрямованого на підвищення техніко-тактичної підготовленості розглядаються відокремлено, без урахування специфічних компонентів, які забезпечують реалізацію координаційних можливостей, і як наслідок технічного навички в специфічних темпоритмового умовах ігрової діяльності у футболі.

У зв'язку з цим, увагу фахівців теорії та практики футболу залучають кошти та методи підвищення гнучкості і спритності, як складових структури спеціальних координаційних можливостей футболістів.

У сучасній спеціальній літературі все більше теоретиків та практиків розцінюють футбол як переважно складно-

координаційний вид спорту, а саме такий, де результат змагальної діяльності спортсмена багато в чому є обумовленим високим рівнем спеціальної спритності та гнучкості, що дозволяє футболістові швидко та ефективно здійснювати специфічні поєднання складних рухових дій у просторі та часі [5].

Вважається, що характерною відмінністю кваліфікованого футболіста є саме високий рівень розвитку у нього спеціальної спритності; під час виникнення екстремальних ситуацій гри, складних, за координаційною структурою, значення рівня розвитку спритності суттєво зростає [7,8].

В той же час, як зазначає ряд авторів, основна увага під час підготовки футболіста (перш за все фізичної підготовки) приділяється розвитку інших якостей, таких як швидкісно-силові здібності, швидкість, витривалість; таким якостям, як спеціальна спритність та гнучкість приділяється поки що менше уваги. Часто врахування розвитку спритності, гнучкості та інших критеріїв координаційних здібностей лише декларується [10]. Особливо це стосується розвитку таких якостей як здатність точно відтворювати та диференціювати просторові, часові та силові параметри складних рухових дій, здатність оптимально орієнтуватися в просторі, рівновага, ритм, здатність до швидкої перебудови рухових дій, статокінетична витривалість та деякі інші [11,12]. Очевидно, що вдосконалення координаційних здібностей футболістів в залежності від віку, статі та кваліфікації буде мати свої особливості; дотепер найбільш детально вивчена структура тренувальних навантажень, спрямованих на розвиток координаційних здібностей юних спортсменів [1,2,6]; що ж до програм тренувальних навантажень, спрямованих на розвиток координаційних здібностей у кваліфікованих футболістів, то таких досліджень проведено відносно менше, в останні роки зростає число публікацій, присвячених розробці цього питання [3,4,9].

Проблема полягає в тому, що в спеціальній літературі при наявності загальних критеріїв, мало представлені кількісні та якісні характеристики спритності. Це не дозволяє оцінити не тільки специфічні властивості спритності з урахуванням кваліфікації футболістів, але і сформувати спеціалізовану спрямованість спеціальної фізичної підготовки футболістів.

Мета роботи. Визначити специфічні прояви спритності футболістів різної кваліфікації.

Зв'язок з темою НДР. Дослідження провадились у відповідності до теми 2.3 «Удосконалення системи підготовки на сучасному етапі розвитку футболу», Зведеного плану НДР у сфері фізичної культури і спорту на 2016-2020 роки (номер державної реєстрації 0111U001722).

Методи досліджень. Визначення рівня спритності проводилося, як вже зазначалося, трьома способами:

- 1) за допомогою експертних оцінок;
- 2) за результатами інструментальних тестів;
- 3) за рівнем коефіцієнту ефективності виконання ігрових прийомів.

У всіх випадках рівень спритності, вимірюваний різними способами, повинен був співпадати; лише в цьому випадку застосовані тести можна вважати об'єктивними.

Результати досліджень. Аналіз даних, які характеризують залежність між експертною оцінкою і результатами, показаними в спеціальних тестах ($r = 0,68$), свідчить, що суттєві розбіжності мали місце тільки у двох випадках. Подібна ситуація виявилася і в випадку розрахунку залежності між експертною оцінкою спритності і її рівнем у зв'язку із ефективністю виконання ігрових прийомів. В цьому випадку спостерігаються суттєві розбіжності в оцінках деяких експертів, але без їх врахування коефіцієнт погодженості зростає з 0,63 до 0,82. Достатньою виявилася залежність оцінок і у випадку зіставлення спритності, визначеної в спеціалізованих тестах, із ефективністю ігрових прийомів. Лише в трьох випадках спостерігається розходження, але без їх врахування величина погодженості зростає з 0,73 до 0,87.

У таблиці 1 наведені розрахунки для гравців дублюючого складу, які в цілому підтверджують висновки щодо величини погодженості оцінок.

Таблиця 1

Коефіцієнт кореляції між експертною оцінкою і показниками спритності футболістів

Склад команди	Інструментальні тести	Ігрові тести	Ефективність ігрових дій
Основний	0,68	0,63	0,73
Дублери	0,69	0,33	0,60

Так, коефіцієнт погодженості між експертною оцінкою і результатами в спеціалізованих тестах також дорівнює 0,69; між експертною оцінкою і загальним показником ефективності ігрових дій, він дорівнює 0,60. Деяке виключення складає залежність між експертною оцінкою і ефективністю виконання ігрових прийомів – 0,33. Можливо, низький коефіцієнт кореляції, наведений на даній таблиці, є наслідком того, що за результатами оцінки в ігрових тестах футболіст "N" виявився другим, але тренер визначив йому лише тринадцяте місце. Якщо виключити ці конкретні дані, то величина коефіцієнта погодженості зростає до 0,66.

В цілому видно, що для всієї команди обстежених гравців погодженість різних методів оцінки спритності є досить високою, тому все сказане вище дає право твердити, що використані в роботі методи оцінки спритності є достатньо інформативними, надійними й об'єктивними. Підкреслимо, що складність оцінки спритності полягає в багатоваріантності її вимірів – цей фактор ускладнює контроль цієї якості, але не унеможлиблює його.

Таким чином можна стверджувати, що міжіндивідуальна розбіжність характеристики спритності при виконанні простих звичних завдань є незначною, із збільшенням складності ігрових або тренувальних завдань вона зростає; при виконанні завдань, які вимагають максимального прояву спритності або при виконанні завдання, яке виконується вперше, виявляється значна розбіжність результатів, показаних обстежуваними гравцями; особливо виражено ця закономірність проявляється при виконанні тестів на визначення м'язової диференціації, а також в тесті «точність ударів по воротах».

Футболісти, які є більш підготовленими, мають відчутну перевагу при виконанні тестів на визначення спритності, специфічної для футболу; при виконанні завдань, які вимагають максимальних зусиль, пов'язаних із проявом загальної спритності, висока спортивна кваліфікація не має визначального значення. Використані в даному дослідженні критерії оцінки

спритності, на нашу думку, слід вважати достатньо інформативними.

Таким чином, в результаті проведених досліджень можна констатувати, що спритність і гнучкість являються важливою складовою підготовленості футболістів, від яких залежить урівень реалізації техніки.

Наведені дані дають підстави для вдосконалення системи спеціальної фізичної підготовки футболістів. Для реалізації цього напрямку необхідно оцінити нормативне значення і виділити компоненти спритності і гнучкості, розвиток яких є пріоритетним для підвищення технічних дій згідно вимог сучасного футболу.

Висновки

1. Результати дослідження дозволяють рекомендувати для практичного використання наступні способи контролю спритності, специфічної для футбольної діяльності:

- метод експериментальних оцінок за спеціально визначеними критеріями;
- метод визначення неспецифічних показників;
- метод контролю показників спритності, які реєструються безпосередньо під час гри;

2. Комплексне тестування спритності показало, що у відносно простих і звичних завданнях міжіндивідуальна варіативність результатів невелика. Із збільшенням складності вона зростає, а в завданнях, що вимагають максимального виявлення спритності, або в тих рухових актах, що практично вперше виконуються, - спостерігається найбільша міжіндивідуальна варіативність. Особливо показовими в цьому відношенні є тести на між'язову диференціювання і часові характеристики помилок, які мають місце під час виконання складних за координацією рухів, а також удари по воротах.

3. Висококваліфіковані футболісти мають перевагу, в основному, в спеціфічних тестах, але у завданнях з максимальним неспецифічним характером спритності вплив високої спортивної кваліфікації стає менш вираженим.

Перспективним напрямком досліджень є проведення факторного аналізу та виділення на цій основі провідних компонентів координаційних можливостей футболістів, на основі врахування спритності і гнучкості. Це дозволить уточнити спеціалізовану спрямованість спеціальної техніко-тактичної підготовки, сфокусувати її на підвищення специфічних для футболу сторін підготовленості.

Література

1. Акрамов Р.А. Исследование методов отбора перспективных юных футболистов: автореф. дисс. на соискание научн. степ. канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теория и методика физического воспитания, спортивной тренировки и оздоровительной физической культуры» / Р.А. Акрамов. - М.: ВНИИФК, 1977. - 23 с.
2. Бойченко Б.Ф. Возрастная динамика физических качеств и технико-тактического мастерства в связи с совершенствованием системы отбора юных футболистов: автореф. дисс. на соискание научн. степ. канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теория и методика физического воспитания, спортивной тренировки и оздоровительной физической культуры» / Б.Ф. Бойченко К. - 1986. - 22 с.
3. Витковский З. Координационные способности в футболе: диагностика, структура, онтогенез / З. Витковский, В. Лях // Физическая культура: воспитание, образование, тренировка. - М., 2006. - №4. - С. 28-31.
4. Высочин Ю.В. Факторы, лимитирующие прогресс спортивных результатов и квалификации футболистов / Ю.В. Высочин, Ю.П. Денисенко // Теория и практика физ. культуры. - 2001. - №2. - С. 17-21.
5. Голомазов С.В. Футбол: теоретические основы совершенствования точности действий с мячом / С.В. Голомазов, В.Г. Чирва. - М.: СпортАкадемПресс, 1998. - 99 с.
6. Золотарев А.П. Возрастная динамика ловкости и техники владения мячом в условиях скоростных передвижений у юных футболистов: автореф. дисс. на соискание научн. степ. канд. пед. наук / А.П. Золотарев. - М., 1987. - 21 с.
7. Asmus S. Koordinative Fähigkeiten die Basis für den Fußball / S. Asmus // Fußballtraining. - Teil I. - 1997. - S. 85-90.
8. Blume D. Koordinative Fähigkeiten und Beweglichkeit / D. Blume, K. Mainel, U. Schnabel. - Bewegungswissenschaften - Sportmotorik., 1987. - S. 206-236.
9. Ljach W. Przygotowanie koordynacyjne w grach sportowych / W. Ljach // W: Science in Sport Team Games. Red. J. - Bergier, 1995. - P. 70-72.
10. Lees A.A. Biomechanics of soccer – a review / A.A. Lees, L. Nolan // J. of Sport Sciences. - 1998. - №16. - P. 211-234.
11. Ulatowski, T. Praktyka sportu / T. Ulatowski. - Warszawa, 1996. - 163 s.
12. Zimmermann K. Wesentliche koordinative Fähigkeiten für Sportspiele / K. Zimmermann // Theorie und Praxis der Körperkultur. - 1982. - №6. - P. 24-26

Бондаренко В. В.

Національна академія внутрішніх справ

СИСТЕМА ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Проведено аналіз керівних документів, що регламентують специфіку професійного навчання працівників Національної поліції України. Висвітлено складові системи професійного навчання працівників правоохоронних органів. З'ясовано особливості первинної професійної підготовки вперше прийнятих працівників на службу в поліцію, підготовки у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання, післядипломної освіти та службової підготовки працівників.

Ключові слова: професійне навчання, Національна поліція, підвищення кваліфікації, службова підготовка.

Бондаренко В. В. Система профессионального обучения работников Национальной полиции Украины.

Проведен анализ руководящих документов, регламентирующих специфику профессионального обучения работников